

Een Trouwbandend God

of De Weg

die de drieënige God gehouden heeft

met één Zijner uitverkorenen

Willem Hendriks

door

hemzelf beschreven

en in 't licht gebracht door één zijner laatste nakomelingen.

Stichting "De Gihonbron"

www.theologienet.nl

Middelburg

2004

De Heere zegt in Zijn dierbaar en Goddelijk Woord dat Hij een Vader der weezen is, en een Richter der weduwen. O, dit heb ik door genade ondervonden. Ik ben geboren uit een bedrukte weduwe, die vijf kinderen had, en ik was de zesde: mijn vader was zes weken dood toen mijn moeder van mij verlost werd: zij was een behoeftige weduwe, maar God heeft voor haar en voor ons allen gezorgd.

Tot mijn dertiende jaar, was ik ziekelijk en altijd bang voor de dood, en moest menigmaal bidden uit vrees voor sterven; ik had ook geen vermaak om met alle kinderen te spelen, maar was veel bij mijn moeder die de Heere vreesde, en had lust om te lezen in Gods Woord. Maar in mijn 13e jaar kreeg ik een borstzwering, toen dacht ik, en een ieder dat de Heere een einde met mijn leven zou maken; maar o neen dit was Gods weg niet, ik werd weer beter en gezond. En o treurig geval, ik werd een werelddienaar, zo boos en zo snood als er op de wereld ooit geweest was, tegen alle vermaningen van mijn Godvruchtige moeder in, en van mijn broeder die 7 jaar ouder was dan ik en ook de Heere vreesde, die alle pogingen in het werk stelden om mij van de zonde af te houden. Maar alles was vruchteloos; ik dacht nu ben ik jong, nu moet ik plezier maken. En dat liep wel eens wat hoog, en als ik dan weer bij mijn kennis kwam, dan dacht ik wel eens, o! het zal voor mij wat te zeggen zijn als de dood komt, maar dan nam ik weer een borrel en verzette het alweer, en ging mijn ouden weg al weer op, zolang totdat ik onder dienst kwam.

Soldaat dat was mijn lust, toen was ik van mijn moeder en broers vermaningen af, en dacht ik wil maar soldaat blijven, zo lang als ik leefde, maar neen dit kon ook niet; mij dacht als ik dan kwam te sterven dan was ik voor eeuwig verloren, en ging van dienst af, maar o toen werd het nog erger in de zonden als ooit tevoren.

Ik ging trouwen en alles liep mij mede. Mijn Godzalige broeder was gestorven, en in de Heere ontslapen, en mijn moeder ook, en een kind van mij, maar o dit kon mij niet treffen, dit alles stuitte op mij af, en ik bleef maar in de zonden voortleven; ik kan het niet zeggen, wat zondig monster ik was.

Toen kwam de Heere, en bezocht mij met de pleuris in de borst, en toen dacht ik niet anders of ik zou moeten sterven, maar o! dit kan ik niet beschrijven wat ik toen God beloofde; als ik weer gezond werd dan zou ik het beter maken, ik zou niet meer zondigen. Maar o! die dure beloften, die ik opzond tot God, bleven op bed liggen, en ik ging de wereld weer in, erger dan ooit tevoren. Mijn vrouw kreeg indrukken van dood, eeuwigheid en van haar verdoemelijke staat voor God, en drong mij menigmaal om naar de openbare Godsdienst te gaan; om dan geen ongenoegen te veroorzaken, ging ik, maar tegen mijn zin. En zie, daar neemt God weer een kind van mij weg door de dood, en dit deed bij mijn vrouw kracht op haar hart, maar niet bij mij, o, nee ik leefde maar daarheen evenals een woudezel, en als ik thuis kwam uit de kerk, dan dacht ik menigmaal, het is toch wat te zeggen, nu kom ik thuis uit de kerk, en moet al weer horen lezen; dan wilde ik gaan, maar dan zei mijn vrouw: *blijft nu tehuis, leest wat, en anders zal ik lezen*, en o! dat deed ik tegen mijn zin. O! wat heb ik Gode tegengestaan, het ging mij als een varken dat men bij de oren trekt, en zijn poten schrap zet en niet wil lopen. O! zo ging het mij ook: ik wist niet dat de dienst van Jezus zo zalig is.

Maar wat gebeurt er? Op een morgen vroeg, ik kwam voorbij het huis van een vroom man en hoorde die bidden, o! dat gaf mij een slag op het hart; o dacht ik, die man denkt nog aan zijn Weldoener, o wat zal het met mij wezen als de dood eens komt! O, ik had wel zo voor God op mijn knieën willen vallen, maar ik dacht, als ik dit deed, dan zou God mij op het ogenblik verpletteren, och ik wist geen raad, o! ik verdoemelijk schepsel. God was heilig en rechtvaardig, die kan geen gemeenschap met de zonde hebben; och was ik maar niet geboren; God doet geen afstand van zijn recht!

En zo heb ik bijna drie maanden verkeerd, maar o! wat een benauwde tijd; op mijn knieën durfde ik niet te bidden, tegen Gods volk dorst ik niet te spreken, want ik was een monster in de zonde en dat wisten zij wel, maar o! wat een lust kreeg ik om in Gods Woord te lezen, en ter kerk te gaan.

Eens in een oefening komende in een boerenhuis, al waar een man oefende en komende aan de toepassing zeide hij: "Mogelijk heb ik wel toehoorders die wel eens een ziekbed hebben gehad, en beloften aan God hebben opgezonden om zich te zullen bekeren; maar o, zondaar waar zijt gij met uwe beloften gebleven? Ja mogelijk zijt gij de wereld ingegaan en zijn uwe beloften ziek te bed blijven liggen; maar o, zondaar dat zal voor u in de hel wat te zeggen zijn, gij kunt God niet bedriegen, de Heere is een jaloers God; maar o zondaar, val nu nog voor God in de schuld, en smee om genade en geen recht, och, God mocht uwe blinde ogen nog eens openen."

O, toen werd ik zo benauwd dat het huis mij te klein werd, en riep uit: *o, God, hoe weet die man, wat ik u beloofd heb, ik heb het toch niemand gezegd, en het is toch waarheid.* Ja ik wist niet waar ik mij bergen zou; maar nu viel ik als een doodschuldige aan de voeten van Jezus neer; nu was de duivel met de ganse hel niet machtig om mij van de knieën af te houden. O, het was of ik op de rand van de hel lag, en er zo in moest en riep uit: *o God, Gij zijt rechtvaardig, zo Gij mij voor eeuwig verstoot in een eeuwig verderf, ik heb het rechtvaardig verdiend; maar och Heere, is er nog een middel om deze straf te ontgaan, en weder tot genade te komen?*

O ik zou wel hele nachten op mijn knieën hebben willen doorbrengen. O toen was het een bidden zonder ophouden. Ik heb wel gedacht, als ik opstond van mijn knieën, als dat eens mensen gehoord hadden, dan zouden zij het wel geloofd hebben; en dat duurde een geruime tijd, dat ik zo werkzaam was. En o wat een liefde had ik tot die oefenaar! Maar o het is mij onmogelijk alles te schrijven wat er omging tussen God en mijn ziel; en die liefde die ik gevoelde tot het volk van God, o dat kan ik niet zeggen.

Maar o daar kwam de vijand op de been, ik was maar een geveinsde, ik kon zo bidden, en hele oefeningen had ik al opgemaakt in mijn gedachten, die ik zou doen als ik bekeerd was, en o nu kon ik niets meer, maar heb mij wel voor de Heere neergelegd, dat ik niet anders kon bidden dan, *o God wees mij zondaar genadig, o God bewaar mij toch dat ik niet weer de wereld inga.* Ja de zonden kwamen mij als bergen voor, en ik moest menigmaal uitroepen: *o God is er wel zo een monster van zonden en ellende meer zoals ik, o ja Heere Gij zijt rechtvaardig, zo Gij mij voor eeuwig in de hel stoot.*

Ja het was somtijds als of ik op de rand van de hel stond, en er zo in zou moeten, o dan was het: *o Heere! Gij belooft toch in Uw Woord dat Gij de blinde wilt leiden op wegen die hij niet weet, en paden die hij niet kent, o Heere, hier ligt een blinde worm, o Heere Jezus openbaar U dan toch aan mijn ziel en bewerk mij toch zo als Gij al Uw ware volk hebt bewerkt, en bewerk mij toch door Uw Goddelijke Geest, zo als het tot Uw eer en mijn zaligheid wezen moet, en laat mij toch niet rusten op iets dat buiten Jezus is; o Goddelijke Jezus, ontdek en ontbloot mij meer en meer aan mijzelf, en breek af dat afgebroken moet worden, en bouw maar op dat opgebouwd moet worden; Gij weet het Heere Jezus.*

En zo was ik eens op zekeren tijd te **Nijkerk** om de dominee te horen, want wij hadden in die dagen geen leraar, en bij de leeraars die bij ons kwamen preken was er maar een die ik horen kon; zij stelden mij maar wat deugden en plichten voor, en o mijn plichten waren zo zondig en zo onvolmaakt, mij dacht Jezus zou het door Zijn Geest moeten doen, of ik zou er nooit toe komen. O die lieve Goddelijke Geest daaraan had ik zo'n behoefte. Nu Ds. de Hoest preekte over Jairus: "geloof alleenlijk" en ik werd zo verliefd op dat geloof dat ik al biddende neerzat: *och Heere! werk dat geloof toch door Uw lieve Geest in mijn ziel*. Uit de kerk komende zeide ik tot mijn vrienden, die ik bij mij had, nu moesten wij eens naar de dominee gaan. Dit deden wij en daar troffen wij de oude vader van de dominee ook aan; met wie ik in gesprek raakte. Toen kwam de dominee er bij, en die wilde de vrienden die ik bij mij had ook aan 't spreken hebben, maar daar was het zo niet mee gesteld. Toen zei een andere man, ik moest maar spreken, ik had in de kerk koekjes gegeten. Het was alsof hij mij een slot op de mond smeed, en zeide in mijzelf: die man ziet het wel dat het met mij allemaal geveinsdheid is. Ik ging weg, vol vrees en wanhoop. Na de middag preekte **Ds. Callenbach**¹ uit de 10^e Zondag van de Catechismus vraag 27, en des avonds 28. Toen veranderde het wat, en mijn ziel kreeg adem tot God. De Heere gunde mij een begeerte naar waarheid en genade en bijzonder bij de dominee aan huis. Toen kreeg ik zo'n begeerte naar Jezus en Zijn gerechtigheid, en was zo sterk werkzaam met mijn zonden en schuld die ik gedaan had tegen een heilig en rechtvaardig God. O de zonden drukten en de liefde trok, ik kon niet langer rusten. *Och dat Gij U aan mij ontdekte!* Het was:

*"geef mij Jezus of ik sterf,
Buiten Jezus is geen leven,
maar een eeuwig zielsverderf".*

Ik kon dag noch nacht rusten, maar moest als een arm en ellendig zondaar roepen om genade en geen recht, en dat van Zondag tot Vrijdagmorgen, en toen was het alles weer weg, en ik kon niet als een zondaar voor God vallen. O wat was ik toen bedroefd, en bevreesd dat het alles weer over zou gaan, en riep o God: *trek mij dan zal ik U nalopen, o God! laat mij toch niet rusten voor en aleeer, dat ik Uwen Zoon als mijn schuldovernemende Borg heb leren kennen*. Ik riep maar telkens uit "O Heere Jezus openbaar U toch aan mijn ziel, dat ik U als Profeet mag leren kennen, tot verlichting, tot reiniging en tot heiliging, en tot volkomen verlossing."

O ik blinde worm had Jezus zo nodig tot Priester om mijn grote zondes Schuld bij God te verzoenen, en tot Koning over mijn boos en zondig hart. *Och! Heere Jezus schrijf er Uw wetten in, en wil Gij het regeren, reinigen en heiligen, het is een modderpoel van ongerechtigheden, daar geen goed in woont*.

Toen ik zou eten kwamen mij deze woorden in, "mij dorst", het eten bestierf mij in de mond en moest van de tafel af, naar het verborgen en riep uit: *o Goddelijke Jezus, Gij die de Koning der Koningen zijt, de Vorst des Hemels en der aarde, kondet Gij nog geen dronk water krijgen om Uw dorst te lessen, en ik monster van zonden en ellenden zou nog eten!* O dat kon ik niet doen, ik moest van de tafel af, en viel voor God dat heilig Opperwezen neer. Nu zag ik klaar, dat ik de gehele wet Gods had overtreden, en geen van deszelfs geboden had gehouden. O die benauwdheid die ik toen aan mijn ziel ondervond, dat kan ik niet beschrijven. Vóór mij een gapende dood, achter mij een verzuimde genadetijd, en boven mij een vertoornd Richter, en onder mij een geopende hel. Ja ik riep uit: *o Heere God Gij zijt rechtvaardig zo Gij mij er in stoot voor eeuwig, en zult U verheerlijken in mijn verdoemenis, die ik rechtvaardig verdiend heb, maar o*

¹ Nederlands Hervormd predikant te Nijkerk, van 1828-1861.

God! zie nog in genade op mij neer; Gij zijt machtig om mij te trekken en te brengen tot Uw geliefde Zoon Jezus Christus die toch voor zondaars gestorven is, en o dit gevoel ik dat ik een zondaar ben. O, God! zie toch in genade op mij neer, genade, en geen recht. En zie daar! die lieve Jezus openbaarde Zich aan mijn ziel. Ik zag dat mijn zonden geklommen waren tot aan de hemel; mijn zonden waren vermenigvuldigd en groot, maar Jezus' gerechtigheid was nog groter. Het was als of Jezus tot mij zeide: *ja ziel "al hadt gij al de zonden, van Adam's nakroost samengebonden", Mijn bloed wist alle zonden uit"*. O ik zag dat alles in Jezus was wat ik nodig had voor mijn ziel, ik had daar bij de twee uren gelegen, maar nu stond ik op en was zo verheugd dat ik tegen mijn vrouw zei: val nu maar voor die lieve Jezus neer, Hij is een volkomen Zaligmaker voor elke zondaar die zich als een zondaar in gevoel tot Hem wendt. Ja ik mocht inzien, hoe Hij aan het Kruis gehecht was voor zondaren, en o dat gaf mij zulk een moed, nu wilde ik aanhouden al ware het tot aan mijn dood. Jezus was alléén de Weg ten leven. O dat aanbieden aan die lieve Jezus, o dat kan ik niet zeggen, al wat aan Hem is, was gans begerlijk voor mijn ziel.

Ik geloofde ook wel dat Jezus mij helpen zou op Zijn tijd, en dat is de beste. Maar o, dat duurde vijf dagen, ik was als overstelpt in de liefde tot Jezus. Ik riep het elk toe: val toch voor Jezus neer en bidt dat Hij uw blinde ogen opene, eer de dood u overvalt.

Ik meende toen voort te gaan van deugd tot deugd; en van kracht tot kracht, maar o! dat ging heel anders; in plaats van beter te worden, werd ik slechter, en begon te bemerken dat ik een hart omdroeg, dat niet doet als zondigen. Ik moest uitroepen: *o Heere, zo Gij mij voor eeuwig verstoot, Gij zult u verheerlijken in mijn verdoemenis*. Maar riep meteen al uit: *o God zie toch in genade op mij neer, genade en geen recht*.

Thuis komende viel ik in 't verborgene neder, en smolt weg in tranen en zag niet anders voor mij als een eeuwige verdoemenis, en nu was het gedaan met mij, nu was het een afgesneden zaak. Maar mijn hartstochten raakten wat aan 't bedaren, ik stond op en ging in huis, en trof daar wel tien man bij het vuur, en niemand zei mij wat. Ik ging naar buiten, o mij dacht God zag als een vertoornd Richter op mij neer, en zou mij in een eeuwige verdoemenis doen neerzinken. Toen ging ik naar de dominee, en toen ik hem zag, begon ik zo hard te huilen, dat het kind in de wieg er van wakker werd, en zei: *o dominee wat ben ik nu ongelukkig door de zonde geworden, nu ben ik door de zonde voor eeuwig van God gescheiden*. Maar de dominee zei tegen mij: *ga naar huis, en zoek een verborgen plaats op, en zoek het bij de Heere, morgen zal ik bij u komen*. Weer thuis komende was het huis vol mensen. Ik zei: *komt gij om mij?*

Nee, zei een blinde vrome, wij komen toch maar eens in, en sprak, hoe Jezus voor zondaars in de wereld gekomen was. Dezelfde avond, om elf ure behaagde het de Heere Jezus, zich weer opnieuw aan mijn ziel te openbaren. O! Geliefden dit kan ik nooit uitdrukken. Ja Hij is blank en rood, Hij draagt de banier boven tienduizenden, en al wat aan Hem is, is gans begerlijk voor mijn ziel. Mijn vrouw wilde niet naar bed toen ik ook niet ging; maar toen mijn vrouw in slaap was, stond ik weer op, slapen kon ik niet, dan op mijn knieën in 't bed, en dan lezen, en wat ik verrichtte, het hart smolt in liefde weg in Jezus. Toen ik 's morgens de vensters opende, toen riep ik in verbaasdheid uit: "het oude is voorbijgegaan, zie het is al nieuw geworden." Ja mijn zonden en schulden, hoe veel en groot ze ook waren, ik meende, ze waren allen weg, maar ik wist niet waar ze gebleven waren, maar nu wilde ik aanhouden totdat ik het wist. Toen kwam mij dit vers bij:

*Jezus is mijn oudste broeder,
Ja mijn Maker is mijn Man,
Jezus is mijn Borg en Hoeder,*

*Die mijn ziel vervullen kan,
Met Zijn rijkdom en Zijn eer,
En verworven heilweldaden.
En is 't nog weinig, maar de Heer'
Zal meer geven, 'k zal er baden.*

Ja, zei ik tegen mijn vrouw, *Jesus zal het volkomen maken*. O ja dat kon ik op dat ogenblik zo klaar geloven. Waarop die zei: *o, dat is 't begin: eerst lokken, en dan tot Uw hart spreken, en dan in de woestijn*. O, dacht ik, in de woestijn, ik dacht dat mijn strijd al gestreden was, maar riep uit: *och lieve Heere Jesus neem die scheiding toch weg, die ik nog in mij bevind, en laat mij toch niet rusten op iets dat buiten U is, och mocht ik op U zakken en zinken, op die enige Grond van heil en Zaligheid!* De liefde tot Jezus werd al sterker en vuriger, en riep al uit:

*"Ik moet Jezus hebben of ik sterf,
Buiten Jezus is geen leven
Maar een eeuwig zielsverderf."*

Nu wij zouden eten, en toen ik gebeden had, ging ik naar het verborgen, eten kon ik niet, het gebed was mijn spijs, en weer in huis komende om te danken, stond het eten nog zo op de tafel, en mijn vrouw en kinderen huilden allen, de kinderen huilden uit vrees dat ik sterven zou, en mijn vrouw huilde over haar ongeluk, het moest bij haar ook zo wezen als bij mij, maar zij kon er nog zo gemakkelijk onder heengaan. Och dat ligt nog bij de oprechte, hij meent dat het bij een ander met meerder kracht toegaat, als bij hem. Maar o toen onder het danken was het alsof ik verbrak, en het was of de Heere Jezus tot mijn hart sprak: *"Ja ziel Ik heb volkomen uitgeroepen: het is volbracht"*. O toen was ik zo zielsblijde, dat kan ik niet uitdrukken.

Ik zei aan mijn vrouw, nu ga ik naar vrome mensen, om het te vertellen.

Mijn vrouw zei: ik zal wel volk halen. Maar och dit behoefde ook niet, de Heere deed het mij spoedig inzien dat ik de vrijspraak aan mijn ziel nog miste, en God vertoonde zich nog als een vertoornd Richter over mij en hieronder verloor ik alle aangenaamheden. Ik zei tegen een vriend, die bij mij zat: *nu nog voor eeuwig gescheiden*.

Maar de Heere richtte mij weer op, en ik bleef worstelende aanhouden aan de troon van Gods Genade, en toen ben ik vier weken werkzaam geweest met deze woorden: *"Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijn Gerechtigheid, en alle deze dingen zullen U toegeworpen worden."* Maar toen die vier weken om waren, moest ik bidden: *Heere geef mij toch lust om mijn arbeid te doen*. Want de lust daartoe ontbrak mij somtijds, en de armoede was soms groot, en naar het uitwendige liep het tegen en overal onteerde ik God in, en de Heere bepaalde mij bij vele dingen.

Eenmaal op een Zondagmorgen opstaande van mijn knieën, kwamen mij deze woorden voor: *"Gedenkt de sabbatdag dat gij dien heiligt, zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen"*, en dit deed ik niet, ik onteerde Gods dag nog telkens, en hoe dat mijn geweten 't mij aanzeide dat ik het niet doen moest, ik deed het evenwel; schoenen aanmeten, en afgeven, en geld ontvangen. Ja, ik heb wel geld ontvangen en in de kast gelegd, dat de tranen mij over de wangen liepen. En dan zei ik: ik ben toch in de tijd, en moet er ook door, en als ik dat niet meer doe, dan heb ik geen werk, en ik heb een vrouw en vijf kinderen, er is wat nodig!

En ziedaar, op die zelfden morgen komt er een man, en zegt: *Willem wilt ge mij een paar schoenen aanmeten?*

Ik zei tegen die man: *o man laten wij elkander toch opwekken en vermanen om Gods dag toch niet langer te onteren en te schenden*. O wat is God goed dat Hij ons zes dagen

gegeven heeft om te arbeiden, en zouden wij dan die éne dag niet vieren zoveel wij kunnen? Ons hart kunnen wij er niet afhouden, maar onze handen toch. Toen zei hij, in de week kom ik niet in het dorp. Zal ik bij u komen? En zie daar komt de vijand op de been; wilt gij zo nauw zien, die en die dat zijn wel zulke gewichtige vrome mensen, en die doen het wel, en die verkopen wel, als gij dat vol houdt dan zult gij geen werk houden, en ik riep uit: *O God geef licht en kracht, doe mij de godonteerendheid er van maar inzien en druk het met kracht op mijn hart.*

Nu gaf de Heere mij een goed middel aan de hand. O die lieve **Justus Vermeer** over het vierde gebod, dat liefde de Heere te zegenen, dat sloeg ik drie keren achter elkander op, dat ik er niet om dacht, wat ik lezen wilde, en toen viel ik al weer in het verborgen neer voor God, en riep uit: *O Heere Gij hebt alle harten in uw hand, och lieve Heere, druk het hun toch op het hart, en geef mij toch kracht, anders zal ik het nooit volhouden.* En ziedaar het werk verminderde, de mensen konden dat niet velen, maar ik riep tot de Heere al sterker als ooit tevoren om licht en kracht. Eens op een keer ging ik een half uur ver om een paar schoenen aan te meten, o die Satan, en dat duivelse hart spanden samen; toen dacht ik te zullen bezwijken, maar de Heere gaf kracht, mij dacht nu had ik in dien tijd wat kunnen verdienen, en dit had ik Zondag kunnen doen, het was maar geveinsdheid van mij, om een goeden naam te krijgen bij de mensen, en ik werd op anderen gewezen die veel Godvruchtiger waren dan ik, en die wel durfden verkopen op Zondag, maar ik zei: *och lieve Heere gij weet waarom het mij te doen is, dat ik vrees Uw dag te onteren; omdat ik U lief heb o Heere, daarom heb ik ook Uw dag lief, och lieve Jezus geef maar kracht en licht, ik wil liever mijn brood gaan bedelen, dan op Zondag mijn werk voortzetten.* O dit kon ik met mijn hart getuigen, schoon het voor vlees en bloed, wat te zeggen was. Er waren nog zeven andere schoenmakers in 't Dorp, en die namen alles op Zondag aan wat er kwam, nu dit was hard voor mijn natuur, mijn werk werd onder de hand al minder, en mijn vrouw zei gedurig, wat zal het toch ween, in de zomer zo weinig te doen, en op het land staat alles zo gering, dat ik niet weet wat het in de winter worden zal; och vrouw zei ik dan wel eens, als het ons maar tot Jezus mocht brengen, en wij Hem maar als onzen Borg en Middelaar leren kennen. O de gelovigen moeten alle dingen medewerken ten goede, als wij maar wisten of wij gelovigen waren, och dat baart wat zuchtingen en smekingen tot Jezus. *Och lieve Jezus werk toch krachtig door met Uw Goddelijke Geest, er is toch geen rust buiten U, Goddelijke Jezus!* Eens op een Zaterdag was het leer op, en ik had geen geld om leer te kopen, en zooveel schuld bij de leerverkoper, dat ik niets meer zonder geld kon krijgen. Ik had nog een man van wie ik geld moest hebben; tot hem wilde ik 's Maandags heen, en zie daar des Zondags na de preek kwam de dochter van die boer bij mij in huis. Ik zat te praten met een man over het geen de dominee voorgesteld had, en hoe wij er onder verkeerd hadden: *nu zei dat meisje, Willem, hoeveel geld moet ge van mij hebben?* Ik antwoordde haar, dat ik het vandaag niet mocht ontvangen; daarop vertrok het meisje, en zei: *dan zal ik wel op een andere tijd komen.* Maar ik had geen geld in huis, en moest het hebben of ik kon niet werken. Op Maandag ging ik er heen om het geld, maar toen kon ik het niet krijgen. O droevig geval voor mij, het was of de hel op mij losbrak, en op mij aankwam: "nu kunt gij het wel zien of gij het uit het rechte oogmerk deedt, zo zou God de harten bewogen hebben tot uw hulp en o treurig geval." Hieraan gaf ik gehoor, en wat er toen wel in mij omgegaan is, dat is mij niet mogelijk te zeggen, maar het ging zo ver dat ik God verloochende, en te huis komende zei ik tegen mijn vrouw: *nu weet ik geen raad, geen geld om brood te kopen, geen geld om leer te kopen, nu kan ik niet werken, nu zal ik weer alles aannemen wat er komt, ik moest ook door de tijd.*

Mijn vrouw zweeg stil en zei er niet met al van; dit duurde die gehele dag, en ik ging zo verkeerd liggen slapen, en alles redeneerde ik weg; als er genade in mij was dan zou het

geheel anders met mij gaan. O ik ellendig mens, God kan ik niet bedriegen. Maar de Vromen en mijzelf heb ik bedrogen, o het zal voor mij wat te zeggen zijn in de hel als een geveinsde en huichelaar voor God te verschijnen. O het was als of de dood mij op de hielen zat, en zo moest ik naar mijn bed. Maar o toen ik 's morgens ontwaakte toen mocht ik weer voor God in de schuld vallen. O dit was mij een ademtocht, o dat ootmoedig schuldbelijden voor God o dat kan ik niet uitdrukken. O toen was het met David:

*"k Bekend' o Heer aan U oprecht mijn zonden;
k Verborg geen kwaad dat i n mij werd gevonden";*

*Ik lag gekneld in banden van de dood;
Daar d' angst der hel mij allen troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen,
Maar riep de Heer "ootmoedig" aan in al mijn nood.*

Ja! het was toen roepen uit de nood. Ik zei: *o Heere ik wil liever mijn brood gaan bedelen, dan het op Uw lieve dag verdienen, dat gevoel ik o Heere, geef dan maar licht en kracht, anders zal ik het nooit volhouden, want ik draag een deel om, dat tegen U gekant is, o dat duivelse deel breng het er maar onder o Heere door Uw Goddelijke kracht want ik zal het nooit beter maken.* En riep uit: *Och Heere! och wierd mijn ziel door U gered.* Maar och daar kwam de vijand alweer op de been; ik had wat land met aardappelen en koren en het was zo gering als men het in de hele eng vond. Het was of ik geheel van God verlaten was, zodat ik wel eens zei: *Heere waarom geeft Gij mij dit nog, ik ben het niet waardig.* Mijn vrouw zei wel eens tegen mij, wat zal het van de winter wezen, hongerlijden of aan de diaconie? Waarop ik antwoordde: *och mochten wij het maar tot Jezus wenden, de gelovigen moeten toch alle dingen medewerken ten goede.* Maar waar ik het al zocht ik kon geen geld krijgen om leer te kopen, maar de volgende morgen op mijn knieën komende om mijn verborgen plicht te doen, zo werd ik biddende tot God, o dat de Heere een weg mocht openen tot mijn redding, o dat pleiten op Gods almacht, dan kan ik niet zeggen. En och! het was of de Heere tot mijn hart zei, "ga daarheen" en haal het geld zo veel als gij nodig hebt. Ik ging er heen, en zie het was zo als de Heere gezegd had. Ik vroeg om zes gulden ter leen, ja het was mij, als of ik wel tien gulden om niet kreeg. O toen viel ik in dankbaarheid voor God neer, en zei: *o Heere leid mij door Uw Geest in alle wegen, die Gij met mij belijft te houden. O Heere nu ondervind ik dat Gij een getrouw God zijt, voor al Uw volk, en och Heere behaagt het U niet om mij volkomen geloof te schenken, maak mij dan maar volgbaar, om U maar aan te kleven, en U in alle wegen te kennen.* Nu kan ik zeggen: deze ellendige riep, en de Heere hoorde hem, en Hij verlostte mij uit deze benauwdheid; ja het is beter te ondervinden dan te beschrijven, ik kan het niet. O wat ligt er toch niet in het vallen en bukken voor God, dat is niet uit te drukken. Ja ik zei:

*"God heb ik lief, want die getrouwe Heer
hoort mijne stem, mijn smeekingen, mijn klagen;"*

Toen kwam de Heere mij voor met deze woorden, "die gelooft, zal niet haasten." O zei ik, *Heere Gij zult het wel maken op Uw tijd.* Ik was zo onderworpen en eenswillende met de Heere voor een korte tijd. Maar o het duurde niet lang of het was al weer: *och lieve Heere Jezus kom toch als die Doorbreker voor mijn aangezicht heen; en och ik kan niet rusten buiten U Goddelijke Jezus.* Dan kreeg ik wel eens woorden uit Gods dierbaar Woord tot vertroosting, "Ik zal U niet begeven, Ik zal U niet verlaten", maar o dan was ik bij tijden zo verlegen, dat de vijand mij voor zou komen als een Engel des lichts, en dat. ik mij bedriegen zou, en iets aannemen en krijgen dat niet van de Heere

was. O dan riep ik alweer uit: *o lieve Jezus bewaar mij toch dat ik niet rust op iets dat buiten U is, maar och laat mij zakken en zinken op Uw borggerechtigheid die toch alleen de ware grond is, om dood en eeuwigheid tegemoet te treden.* En ziedaar, wat gebeurt er? Daar komt er een tot volkomen geloof; o dit gaf mij zulk een sterkte, ik dacht nu er maar één toe gekomen was, nu zou ik er ook wel eens toe komen. Nu zag ik dat de Heere Jezus van ware zoekers vindere maakt, mij dacht, ik zou er ook wel toe komen. Maar zie, alweer een andere in diezelfde week. Nu zei ik, met mij is het afgedaan, bij die is het waarheid, dáár werkt de Heere door met Zijn Geest, en als het bij mij waarheid was, dan zou ik er ook wel toe komen. Ja ik verloor hierdoor alle moed en licht, en begon te redeneren in mijzelf, ik zou wel geheel weer teruggaan. Maar dan dat roepen om licht en genade, om bewaard te worden, om toch niet van de Heere, maar om als een arme en ellendige aan te houden aan de voeten van Jezus, dit was toch mijn lust en keuze. *Och lieve Jezus, als het nog geen waarheid is, maak het dan nu nog, het is nog het heden der genade.* Om als een gebonden aan Jezus voeten aan te houden, dat was mijn lust en keuze, liever wilde ik sterven dan de wereld ingaan, dat kon niet. O dat pleiten op het liefdehart van Jezus, dat kan ik niet zeggen, wat er in die dagen plaats had, roepen uit de keel: *o Zone Gods ontferm U mijner en neem intrek in mijn ziel, en dat ik tot Uw eer leven mocht, en U door de armen des geloofs en der liefde mocht omhelzen.*

Op Zondagmorgen in de kerk komende, kwam de dominee met de woorden op de stoel: "Zacheüs kom af, ik moet heden in uw huis blijven." O riep ik al zuchtende uit: *o lieve Jezus kom af in mijn hart en verbreek alle banden, van zonden en ongelooft, en neem volkomen intrek in mijn ziel.* De tekst was: "Ik ben de goede Herder." Deze geeft zijn kudde niet over aan een ander; Hij gaat naar het verlorene zoeken. *Och lieve Jezus breng mij maar bij Uw kudde, ik kan er niet komen; Gij Heere Jezus zult mij er door Uwen Geest moeten brengen.* Ik gevoelde in die preek zo veel liefde tot die dierbare Jezus, mij dacht ik kon niet lang meer buiten hem leven, o dat uitzien en verlangen naar Jezus, o dat kan ik niet uitdrukken.

Uit de Kerk komende zei ik tot mijn vrouw, zouden wij beiden niet naar de Kerk kunnen gaan, ik heb begeerte om na de middag ook te gaan. De vrouw ging bij een buurvrouw of die zoolang op de kinderen wilde passen. En zie: de dominee preekte uit de 26e Zondag, over de Doop, en o, ik had vier kinderen aan God door de doop opgedragen zonder mijn knieën voor de Heere gebogen te hebben, en één had ik er door de doop opgedragen, maar o met zo veel gebrek. Dit smartte mijn ziel nog het meest, ik zou er toch eens rekenschap van moeten geven, o mijn kinderen zouden tegen mij getuigen in het oordeel. Maar zei de dominee: *hoe zullen zij hun kinderen opdragen, zo zij hun eigen behoeften niet kennen?* O dacht ik dat is ook waar, en daarmee wilde ik mij verontschuldigen, maar die pleister was te klein en de wond te groot, het lag toch voor mijn rekening. Nu was ik zo beladen en belast, nu wist ik niet wat te beginnen, hier ontviel mij alle hoop, hiermede bleef ik aanhoudend werkzaam, maar ik kreeg geen licht. Donderdags na de middag kwamen mij deze woorden in:

*Heer, ai maak mij Uwe wegen,
Door Uw Woord en Geest bekend.
Leer mij hoe die zijn gelegen!
En waarheen g' Uw treden wendt.
Leid mij in Uw waarheid, leer
IJv'rig mij Uw wet betrachten.*

En ik legde mijn werk er neer, en legde mij in 't verborgen, voor de Heere neer, om door die lieve Geest geleerd te worden. Maar 't waren slechts woorden zonder hart, en ik moest zonder troost weer weg, en zei: *er zal voor mij toch geen raad zijn*, want toegang tot de Heere kon ik niet vinden. O alles was voor mij gesloten.

's Morgens opstaande deed ik mijn plicht zo dor en ongevoelig, dat ik er zelf een afkeer van had, en moest mij verfoeien in stof en as. Ik moest leder gaan halen, en had bijna geen geld, o het in was zo treurig gesteld, in- en uitwendig, dit kan ik niet zeggen, hoe bedroefd ik mijn vrouw verliet, en op het einde van het Dorp komende ontmoette ik een meisje van iemand met wie ik veel omgang had; ik wachtte haar op en zei: *hoe gaat het?* Zij antwoordde mij van goed, *ik heb een aangename nacht gehad*. Ik zei tegen haar: *ik ga naar Barneveld*, en liep zo van haar weg, in mijzelf zeggende: *o God wat zal er nog van mij worden, de ene geniet dit de andere dat, en met mij gaat het terug; van dag tot dag wordt het al minder*. Toen kwamen mij deze woorden voor: *"Wentel uwen weg op de Heere, en vertrouw op Hem, Hij zal het maken"*, daarmee werd ik zo biddende tot de Heere om licht en kracht, om mij tot de Heere te wenden. O ik had in mijzelf geen kracht, om mijn weg op de Heere te wentelen, dit gevoelde ik zo, dat ik geheel onmachtig was ten goede, en riep al uit: *o Goddelijke Jezus, Gij zijt die machtige, och neem dan intrek in mijn ziel, en doe het donker opklaren, en doe het mij toch zien wat Gij aan mijn ziel gedaan hebt, och lieve Jezus geef mij toch een straaltje licht*. O mij dacht, als ik het maar bij Goddelijk licht mocht inzien, dat Gods werk in mij was, mij dacht, dan zou ik wel gelovig aanhouden, maar o die vrees, dat het nog alles bedrog was, en zo ging ik al biddend mijn weg tot Barneveld.

Bij de leerverkoper, waar ik leer moest halen, komende, zei hij: *dat ziet er slecht uit Willem, er is gisterenavond een man gestoken, in een vechtpartij, en nu zeggen ze, dat hij dood is*. Maar ik gaf de koopman geen antwoord als dat hij mij maar gauw zou helpen, maar zei in mijzelf: *o Heere hiervoor hebt gij mij bewaard; tot alle kwaad was ik overgegaan maar voor een uitwendige doodslag ben ik bewaard gebleven, maar o dacht ik dat is wat te zeggen, zó naar de Eeuwigheid te gaan*. O dat medelijden, 't welk ik met die man had, dat kan ik niet zeggen.

Maar daar valt mij te binnen als de dood mij nu eens overviel, hoe zou het met mij wel aflopen? O zei ik, niets heb ik waarop ik de dood kan inwachten, o ik ellendig monster van zonden en ellende! Ik riep uit: *o Heere geef licht, och zie toch in genade op mij neder, eer de dood mij overvalt, en het voor eeuwig te laat is!* En zie daar onder deze woorden openbaart die lieve Jezus zich aan mijn ziel. *"Kom vlucht maar in Mijn liefdearmen, Ik zal mij over u ontfermen!"* O Goddelijke Jezus riep ik uit, openbaar *U toch volkomen aan mijn ziel!* O nu was het, ik moet Jezus hebben of ik sterf. O dat pleiten op Zijn liefdehart op Zijn almacht! O er was een zware last op mijn hart.

En ziedaar het uurtje der minne brak aan, die liefderijke Jezus sprak tot mijn ziel: *Ik heb uw schulden en zonden uitgedelgd als een nevel, en voor eeuwig achter Mijn rug geworpen, en zal dezelve in eeuwigheid niet meer gedenken*. O die last van mijn hart ging weg, en mijn ziel zonk weg en het was, of Jezus mij bij de hand vatte en leidde mij op Golgotha, mij tonende hoe Hij het handschrift mijner zonden aan het hout des kruises gehecht had, en er volkomen voor voldaan en uitgeroepen had: *het is volbracht*.

O daar stond ik als een naakte en gans ontblootte, en die lieve Jezus bekleedde mij met de klederen des heils, en de mantel der gerechtigheid, deed Hij mij om, en o dat zakken en zinken op die Jezus. Ja ik zonk geheel in Jezus weg, zodat ik niets meer was. O wat is het zalig onder het kruis; nu was ik de Zijne, en Hij de mijne, dat maakte mij zo rijk! O er was geen geest in mij.

Toen kwamen twee personen mij in het oog zo klaar of ik ze met mijn natuurlijke ogen zag, - maar ik zag ze door het geloof, dat is wat anders, - o dat lieve geloofslicht! toen trad die Advocaat, die lieve Jezus voor mij in, bij de Vader, en zei: *Vader, ik wil niet dat deze in het verderf nederdale, ik heb de verzoening gevonden!* O toen ondervond ik dat God de Vader mij niet aanzag, maar zag mij aan in Zijn lieve Zoon, ja nu lag ik in Jezus; en zei de Vader tot mijn ziel: "Ik heb U lief gehad met een eeuwige liefde en daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid, en zal in eeuwigheid niet meer op u schelden noch toornen; bergen mogen wijken, en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken noch wankelen in eeuwigheid, zegt de Heere Uw Ontfermer." Toen viel ik neer als een worm in het stof, en riep uit: *o God, geloof ik ook te veel, o het wonder was zo groot!* Daarna kwamen mij de woorden zo met kracht op het hart dat ze mij door al mijn leden heen gingen, ja als een vurige pijl in mijn ziel: "Nadat gij geloofd hebt zijt gij verzegeld met de Heilige Geest der belofte." O toen riep ik uit: "ja Abba Vader, ja lieve Vader, ja amen Vader! En ik stond op met de woorden, en het was of Jezus mij bij de hand had: "Ik ben de Uwe, en Gij de mijne."

O riep ik uit, o lieve volk van God, maak met mij de Heere groot. Loof, loof de Heere mijn ziel, en vergeet geen van zijn weldaden. Loof, loof mijn ziel, en al wat binnen in u is Zijnen Heiligen Naam. O dat in verwondering wegsmelten in God en Christus, o dat kan ik niet uitdrukken. O heb ik omgezien naar dien die naar mij omzag, ik dode hond en kind des duivels, die de eeuwige dood verdiend had en nu krijg ik het eeuwige leven. O eeuwig wonder, o dat zakken en zinken op die gerechtigheid van Jezus Christus, o dat is zo'n veilige grond. En toen vielen mij deze woorden met kracht op mijn hart: *hebt gij aangenomen Jezus Christus de Heere? Wandel also in Hem.* O toen kreeg ik zo'n behoefte aan die lieve Geest van Christus om door die Goddelijke Geest daartoe bewerkt te worden, en kreeg zo een inzien hoe ik in alles die Geest nodig had, en moest maar uitroepen: *o God de Heilige Geest, bewerk Gij mij er toe. Ik in mijzelf ben onbekwaam tot enig goed werk en geneigd tot alle kwaad.*

Toen werd ik zo werkzaam met die Goddelijke Geest, de derde Persoon in het Goddelijke Wezen, in het afgetrokken van de Tweede en de eerste Persoon, o toen leidde die lieve Geest mij en deed mij zien hoe ik door die Geest was overtuigd van zonden, gerechtigheid en van oordeel en hoe die Geest mij geleid had, te veel om te beschrijven. Maar o welk een zielssmart gevoelde ik toen, dat ik die lieve Geest zo menigmaal door moedwillig ongeloof ontkend en tegengesproken had! Maar nu voelde ik dat ik die lieve Geest die Christus verworven had tot mijn Inwoner had, en door die lieve Geest tot Jezus de tweede Persoon gebracht was geworden, en volkomen in Christus was overgeplant en ingeënt. O nu was het: "Ik in u, en Gij in Mij." Jezus alles voor mijn ziel voor tijd en eeuwigheid, nu ben ik de Zijne en Hij is de mijne. O dat maakt mij zo rijk; o, Jezus alles voor mijn ziel! En toen werd ik door die lieve Jezus tot de eerste Persoon geleid, o dit zegt alles, met een Drie-enig God verzoend en bevredigd te wezen. *O eeuwig wonder Gods,* moest ik uitroepen, *waarom ik, Heere, in het voorbijgaan van zoveel anderen, waarom die en die niet Heere, die U zolang hebben gezocht, die laat Gij in de donkeren omdolen en mij de alleronwaardigste die niet anders gewild en gezocht heeft, als tegen U te zondigen en te rebelleren.* O van een kind des duivels een kind Gods te worden; o in verwondering en aanbidding viel ik op de weg neer en bezweek bijna, en moest maar uitroepen: *o wonder Gods, ja de eeuwigheid zal er toe nodig zijn, om het te bewonderen, en er Gode de eer voor toe te brengen.* Maar o toen ik bij mijn vrouw thuis kwam, o toen kon ik mij niet bedwingen, toen zei mijn vrouw: *weet je nu waar je schuld gebleven is?*

Ik zei: *o ja, Jezus heeft die voor eeuwig achter Zijn rug geworpen, in de diepte der zee, en zal de zelve nooit weer gedenken.*

Ik spoedde mij naar de dominee maar trof Zijn WelEerw. niet thuis, ik zei het tegen de Juffrouw en die zei: *dat is niet groot.*

Niet groot? zei ik, *de Hemel weergalmt ervan, over het wonder Gods.*

Ja, zei de Juffrouw, *voor u, maar voor ons niet, wij geloofden het te goed van u.*

Dit kon mij niet helpen, maar nu heb ik het getuigenis Gods aan mijn ziel ondervonden en dat is meer dan dat der mensen, nu was het in verwondering wegzinken in God en met een Thomas uitroepen "Mijn Heere en mijn God". Het huis was niet ledig van volk. O al het volk van God was met mij verwonderd; des nachts ten twaalf à een uur ging ik naar bed om te rusten, want mijn lichaam was geheel afgetobd, en toen ik neerlag, zei ik tegen mijn vrouw: *als het huis dezes tabernakels verbroken is, dan heb ik een gebouw bij God niet met handen gemaakt maar eeuwig in de hemelen.* O welk een zalig inslapen, zo gerust het hoofd ter neer te mogen leggen.

O sukkelende zielen, houdt maar moed, o wie weet hoe spoedig gij er toekomt, het is zo zalig. Ik sliep gerust tot dat het daglicht aanbrak, en ontwaakte als uit de armen van mijn lieve Jezus. O toen was ik zo verblijd, en stond zo dadelijk op, en viel op mijn knieën voor God neer, het was of ik met God sprak, o dit was mij zo wonder, dat kan ik niet zeggen, en opstaande ging om het vuur aan te maken, toen kwam mij bij: *'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheén,* en wat er volgt; maar o toen riep ik uit: *och Heere neem mij maar op in Uw heerlijkheid, o nu kan ik niet meer op aarde wezen.* Toen deed de Heere mij zien, dat ik een gegevene des Vaders was, en de ene belofte al na de andere.

Wij hadden twee en halve cent in huis; ik zei tegen mijn vrouw: *geen nood, een getrouwe God voor mijn hart, al hadden wij een hoop geld waarvan we de interest niet verteren konden en ik miste dit, zo was ik de ongelukkigste aller mensen, maar nu geen nood, mijn brood is zeker en mijn water gewis,* zegt God. Dit hebben wij ook ondervonden. Eindelijk kwamen de kinderen van bed af, o toen was het alsof de Heere zei: *daar hebt gij ze nieuw uit Mijn hand, ja alsof ik anders geen kinderen gehad had, en zei: o kinderen wat zijn jullie nu gelukkig dat je zo'n Vader hebt, die zulk een getrouwe God voor zijn hart heeft, nu zul je geen gebrek lijden, God mijn Vader in Christus zal uitkomst geven.* O mijn ogen waren fonteinen van water, ik kon mij ook niet bedwingen maar moest bersten in tranen, zodat ik des avonds geheel af was; ik dacht het zal morgen wel anders wezen, en was zo bang voor mijn lelijke hart, o dat kan ik niet zeggen. Maar een uur of anderhalf geslapen hebbende werd ik wakker met de honderdste Psalm, o toen kon ik niet langer meer op mijn bed wezen, maar stond op om God te loven en groot te maken, het was maar: *komt maakt de Heere met mij groot,* en toen het licht begon te worden, ging ik naar buitenom te zien of er al mensen op waren maar de vensters waren overal nog dicht. Toen zou ik weer in huis gaan, en daar zag ik een kraam van de kermis, o dit trof mijn hart, ik liep in huis en viel voor God neer, en riep uit: *o Heere bewaar toch de jonge jeugd, dat zij Uw lieve dag niet langer onteren, en hun ziel verwoesten, maar doe hun het Godonterende, dat er in de zondedienst ligt, inzien en ter harte nemen.* O als ik ooit mijn medemens heb mogen opdragen, dan heb ik het op die tijd mogen doen. O dit smartte mijn ziel, op die lieve dag, kermis, o dit kan ik onder geen woorden brengen. Maar weer opstaande van mijn knieën, ging ik naar twee jeugdige zielen die de Heere vreesden, en daar berstte ik uit in een vloed van tranen over het grote goed, dat mij te beurt was gevallen, en dat uit vrije genade, o ik kon mij ook niet bedwingen. O, dat God zo een nietige worm tot zulk een groot goed verwaardigd had. O ik de aller ellendigste aller mensen, die lieve Goddelijke

Geest tot mijn Inwoner te hebben, de Werkmeester van mijn zaligheid, en die lieve Jezus tot mijn oudste Broeder, ja mijn Maker is mijn Man die mij geheel voor Zijn rekening genomen heeft, voor de tijd, en voor de eeuwigheid, door Wie ik de toeleiding ontvangen heb tot de Vader, en Dezen heb leren kennen als mijn verzoend God en Vader in Christus.

Ik meende ik kon op de wereld niet meer wezen en was zo bang dat ik mijn lelijke zondenhart dat oude dier weer zou gevoelen, en tegen die liefderijke God zou zondigen, en riep al telkens uit: *o lieve Geest, leid mij toch!* Want dat gevoelde ik zo, dat ik buiten die Geest niet kon, en door die lieve Geest Christi vermocht ik alle dingen. In de Kerk komende, gaf de dominee dit versje op: *"k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheén*, en wat er volgt uit Psalm 89 vs. 1-3, maar toen zonk ik weg in verwondering en ben de hele preek door in bedwelming geweest, en mijn hartstochten waren zó gaande dat ik mijzelf tot een last was. Maar toen de Leraar aan de toepassing kwam en de zondaar vermaande, kon ik bijna niet zwijgen, want dat was 's morgens mijn gebed geweest, dat zij hun zielen toch niet langer zouden verwoesten en Gods dag onteren, die lieve dag, o die lieve dag was mij zo een waarborg van de eeuwige Sabbat. Het is mij onmogelijk alles te zeggen wat er omging.

's Avonds op het gezelschap komende, en de voorganger het gebed geëindigd hebbende, zei hij tegen mij: *nu Willem, indien de Heere u belijft in te leiden, vertel dan eens wat God aan uw ziel gedaan heeft.* Toen werd ik zo door Geesteskracht gedreven dat mijn ziel overstelpte; ik liet het elfde vers uit de 118^e Psalm zingen opdat ik in die tijd wat tot bedaren zou komen. En ziedaar Gods Geest werd zo krachtig dat er een vrouw zich kwijt geraakte voor tijd en eeuwigheid aan de Heere Jezus. O lieve volk van God, nu kunt gij denken wat er ontstond in mijn ziel; het was een gezelschap van wel vijftig zielen, begerigen en verzekerden. O die avond vergeet ik mijn leven niet, het werd nacht en wij moesten elkander verlaten, ik ging ook liggen om te slapen, en een weinigje geslapen hebbende werd ik wakker en kon niet meer op bed wezen, ik moest God maar groot maken. Ik ging naar buiten, en de dauw viel zo sterk, ja zei ik de liefde en de vrede Gods straalt mij van alle kanten toe, als de dauw op het aardrijk neer valt. Toen mijn vrouw de koffie klaar had zei ze tegen mij, kom in huis Willem laat ons een kopje koffie drinken, en daarbij at ik een sneetje brood, maar o, het was als of God mijn verzoend Vader in Christus tot mijn ziel zei: "Ziedaar kind", o toen raakte alles weer gaande, o die liefde des Vaders, dat kan ik niet uitdrukken, ik was krank van liefde. Dat heeft vijftien dagen zo aanhoudend geduurd, voor en al eer ik mijn boze hart gevoelde, ja wat er in die tijd omging dat kan ik niet uitspreken, dat laat zich beter gevoelen dan bespreken. Des avonds was ik afgetobt, en bevreesd dat het over zou wezen, en ik mijn boze hart zou gewaar worden, o daarvoor was ik zo bang, o dat duivels deel, 't welk mij zoveel geplaagd had, och ik wenste dat mocht het nu over zijn, en maar zó voort leven totdat de Heere mij wegnam dat was mijn verlangen om bij mijn lieve Borg te wezen. Vrouw en kinderen konden mij niet meer houden, en ik wilde liever sterven dan te zondigen. Och mijn vrouw zei eens tegen mij: ik ben zo verlegen, alles is op, en het gaat tegen de winter, andere jaren mestten wij twee varkens, één voor mijn huishouding, en één om te verkopen, om wat schuld te betalen, en toen hadden we niet om één te voeren, zij bleven dus mager. Doch ik had hiermee niet te doen, ik had een rijke Vader in de Hemel, die zou mij het nodige niet onthouden. Mijn vrouw moest van het achtste kind bevallen, maar o dat kon mij in geen verlegenheid brengen, God mijn Vader had het mij toegesproken "uw brood zal zeker zijn, en uw water gewis." En wat wilde ik meer? God is getrouw, geen Man dat hij liegen zou. Of spreken en niet bestendig maken. O dit had ik ondervonden dat God getrouw is.

Eens op een avond zitten wij met onze kinderen een kopje koffie te drinken toen zei mijn vrouw: *nu is alles op, er is geen boter, geen koffie, geen zout, geen zeep, en ik moet wassen, en geen geld.* Ik zei: *och lieve vrouw, God zal ons niet verzoeken boven vermogen.* En zie, daar komt een jongetje in met een pakje kindergoed dat die mensen afgelegd hadden. Gedankt hebbende ging ik weer aan mijn werk, en mijn vrouw maakt het pakje los, en daar is een papiertje in met f 1, 28, en God opent mijn ogen, want die waren altijd niet los, en het was of God mijn Vader zei: "ziedaar kind, Ik zal u niet begeven, ik zal u niet verlaten", Ik zie geen zonden meer in mijn Jacob, en geen overtreding in Mijn Israël. Ik ging in het verborgen om God te danken voor zo'n grote weldaad aan mij bewezen, maar ik dacht dat ik niet weer opstaan zou maar op mijn knieën sterven. O zalig sterven zou dat zijn, in zo'n volheid! Ik moest maar uitroepen: *och lieve Heere, wat zal ik U vergelden?* Ik kroop als een worm in het stof voor mijn God, en ik ging weer aan het werk, doch dat kon ik niet, ik kon mij niet bedwingen maar smolt weg in mijn nietigheid, en in Gods goedheid.

Ik zat op mijn stoel om te werken en riep maar uit: *o Heere, neem mij maar weg van de aarde, ik kan u hier geen eer toebrengen zo het niet in Uw raad bestaan kan, dan wil ik liever bij U zijn, want mijn lichaam is te zwak om het te kunnen verdragen.*

Toen kwamen er twee zoekende zielen bij mij, die mij zeer lief hadden, en die huilden beide als kinderen, en mijn vrouw ook en meende dat ik weg zou sterven; toen hief ik aan:

*Wat zal ik met Gods gunsten overlaán,
Dien trouwen Heer voor Zijn gena vergelden,
'k zal bij de kelk des heils Zijn Naam vermelden.
En roepen Hem met blijde erkentenis aan.*

O wie zou er niet worden verliefd op zo een grote zaligheid, op zulk een zalige liefdedienst! O die lieve Heere Jezus die heeft het alles aangebracht, wat ik voor tijd en eeuwigheid nodig heb. O die zalige ogenblikken; o die zal, die kan ik nooit vergeten, en wat de Heere voor mij en de mijnen is geweest, en hoe die lieve Vader in Christus mij door de winter heeft geholpen, laat zich beter ondervinden dan beschrijven, dit kan ik zeggen:

*Vertrouw op Hem o volk in smart,
Stort voor Hem uit uw ganse hart,
God is een toevlucht in het lijden.*

Had ik veel nodig, dan gaf God mij veel, had ik minder nodig gaf de Heere mij minder, zodat ik moet zeggen tot roem van God, mij heeft niets ontbroken, maar heb wel in verwondering moeten uitroepen: **was dat Uw weg lieve Vader, dat gij mij alles uitwendig deed tegenlopen, om als Uw kind dagelijks uit Uw hand onderhouden te worden.** Ik ben wel geweest dat ik geen brood had voor mijn kinderen, en liep met een biddend hart naar het verborgen en riep al biddend uit: *o lieve Vader, gij weet dat Uw kind in nood is, och geef mij brood voor mijn kinderen; het is Uw eigen woord Gij eeuwige Vader in Christus hebt mij beloofd. dat mijn brood zeker en mijn water gewis zal zijn.* En de Heere heeft mij nooit beschaamd doen uitkomen. En o het grote voorrecht dat ik genieten mocht was, dat ik telkens in Godshuis onder zijn lieve knecht **Ds. D. A. Detmar**, zielsvoedsel mocht ontvangen, o die lieve Geest bracht het bijna telkens over in mijn hart, o ik gevoelde *dat ik met Christus gekruist was, ik leef niet meer maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu leef dat leef ik door het geloof des Zoons Gods.* Het was mij groot dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving van zonden geschied is, uit enkel genade om de verdiensten van Christus. O eeuwige wonderen van vrije genade, och kon ik meer tot eer van God en Jezus leven, och daar

ligt toch het leven van mijn ziel, en bij deze dingen leeft mijn ziel. Och ik moet mij gedurig bij die melaatse neerleggen, die mocht het niemand zeggen, hij moest eerst tot de priester gaan, ik ook, maar ook ik blijf nog een melaatse en dat doet mij nog dagelijks roepen om reiniging aan Jezus voeten. Maar o éénmaal komt de tijd die lieve dood, dan zal ik dat zondig vlees, en dat boze hart, dat duivels deel, dat hier nog gedurig met de zonden heult, afleggen en God volmaakt dienen, o als een bankroetier van hier scheiden, en moeten uitroepen: *Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed*. O de Engelen kunnen het niet uitgalmen, o dat eeuwig bij mijn lieve Jezus te zijn, dat zegt wat, o dat zegt alles. Och kon ik hier maar recht als een vreemdeling verkeren, als een reiziger naar het Vaderlijk huis.

Eens zat ik in de kerk onder 't gehoor van de leraar, en ik had een broek aan daar was een gaatje in, en ik had twee oude broeken gekregen van een vriend; en daar begint mijn hart te redeneren, ik moest die laten maken. Of ik al zuchtte tot de Heere ik kon er mijn hart niet afkrijgen of het tot ander werk brengen, o wat een duivels hart draagt men toch om, ja ik kon mij niet bedwingen van tranen. Ik dacht de mensen zullen wel denken dat ik het goed heb, maar o dacht ik de mensen moesten eens weten wat een monster dat ik ben.

Op een Zondagmorgen kwam er iemand tot mij om een paar schoenen te doen aanmeten, hij woonde drie uren van mij af en die moest geld van mij hebben. Nu dacht ik, zo ik 't weiger, dan zal hij zeggen, dan moet gij mij maar betalen, want het was een dienaar der wereld, o dat vijandig hart verleidde mij; ik deed het, en toen was het goed zo ik meende. O ik ellendig mens, de bedachtzaamheid was niet op de wacht. In de Kerk komende las de meester de wet, en het vierde gebod zonk zó op mijn hart, dat ik aanstonds uitriep: *o God ik heb gedaan dat kwaad was in uw oog* en het bracht mij tot schuldbelijdenis voor God, en het deed mij pleiten op het bloed van Jezus. Na de preek uit het verborgen komende zit ik te praten met een Christin, want als men tot schuldbelijdenis komt voor God dan kan men het niet verborgen houden voor de mens. Het moest er uit, toen zij mij vraagde hoe of het ging, tussen God en mijn ziel, o ik had er zo een oprecht berouw van dat ik dien lieve dag zo schandelijk onteerd had en ik kon niet rusten, of ik moest er verzoening over ontvangen in het bloed van Jezus. O die 51ste psalm, daarmee was mijn hart zo vervuld!

Toen, kwam er een vrouw bij mij en deze zei tot mij: ik meende dat gij op de Barneveldse weg tot licht zijt gekomen en bekeerd! Ik zei: *ja vrouw dat is zo, maar eens bekeerd is niet genoeg, ik ondervind dat ik een zondaar blijf en het dagelijks kom te bederven, en zo zal er ook een dagelijkse bekering moeten plaats hebben*. O wat was mij het bloed van die lieve Jezus dierbaar. En ziedaar ik mocht het weer opnieuw ondervinden, en die lieve Jezus bracht mij weer door Zijn lieve Geest. in de verzoende betrekking tot God! O toen galmde ik het uit tot Gods lof en eer: ik niets, en Jezus alles voor mijn hart. Kom ik te vallen, ik word niet weggeworpen, ik ontrouw, maar God is en blijft de getrouwe Verbondsgod voor mijn ziel. Het is licht op de Heere te vertrouwen voor de christen in voorspoed als het alles vooruit gaat, maar als er geen brood voor de kinderen is, en geen geld in de kast, en veel schulden in de winkels, en bij de verkopers en dan te zingen in God verblijd, maar de Heere zal uitkomst geven; en dan God op de proef getrouw bevinden, o dat is geloof, met Habakuk op te springen van vreugde in de God van mijn heil! O gelukkig volk die de God Jacobs tot zijn Hulp heeft. "Gij verdrukte", zegt God in Zijn Woord, "door onweder voortgedrevene, ongetrooste, Ik zal uw stenen gans sierlijk leggen".

Op een Zaterdag was ik eens zeer bekommerd over vijftien gulden die ik betalen moest, en ik had niets te goed; ik was er de hele dag zo over verlegen, en wist niet waar het vandaan zou komen, maar des avonds zei ik tot mijzelf: och wat ben ik toch een verkeerd schepsel, over zes weken heb ik het eerst nodig, en wie weet of ik het wel beleef, en daarover ga ik mij zo bekommeren, en ik heb geen brood in huis. Daar had ik niet over gedacht, en ziedaar met een komt er een vrouw, een kind Gods, en brengt mij een brood. O mijn geliefde medereizigers naar de hemel, ik kan het u niet mededelen welke bewijzen, van Gods trouw ik ondervond.

Op een avond kwamen de diakenen bij mij aan huis om de huur van het land dat ik ter bebouwing van die diaconie in pacht had ik zei: och lieve mensen, ik neem het niet kwalijk dat ge mij maant, maar het paste mij beter dat gij mij wat bracht dan dat gij komt om wat te halen, want ik weet niet van de ene dag aan de anderen te komen. De Heere zou een wonderen weg moeten openen als ik 't zou kunnen betalen, en ik weet niet vanwaar ze zullen komen. Maar een goede vriend van mij zat er bij die ging voor zijn genoeg uit naar een vriendin die mij eens een weldaad bewezen had. Aan deze wilde hij eens vertellen, hoe het met mij gesteld was, en daaronder werd ik biddend tot God. Och dat die toch mocht medewerken ten goede; en ik kreeg er zoveel geloofskracht onder aan mijn ziel, dat ik tot mijn vrouw zei: *Jan zal het wel medebrengen*. En zie, die vriend kwam weer te huis, en ook bij mij, en sprak van niets. Maar dat was wat te zeggen, de vijand kwam woedend op mij aan, maar mijn toevlucht was tot God: och Heere hebt gij het niet op mijn hart gelegd, en zult gij dan nu toelaten dat de vijand mij overweldigt? *Och Heere geef dan kracht en genade om weerstand te bieden tegen alle die menigten die op mij aankomen, laat ik dan bij vernieuwing ondervinden, dat ik niets ben en Gij alles voor mij zijt*.

Och de Heere was al weer zo goed, en kwam mij al weer bij vernieuwing voor met Zijn genade en kracht, en bracht mij al weer in het vertrouwen, zodat ik weer gemoedigd op stond van mijn knieën en zei gelovig: *de Heere zal het maken*. En ziedaar, God bezorgde het mij door een vriendin welke ik nooit gezien had, noch gesproken juist op dien tijd toen ik het betalen moest. Ja toen was het wegzinken in God over zijn liefde en trouw aan een doemeling zoals ik in mijzelf ben bewezen. O daar zal de eeuwigheid toe nodig zijn om er Gode de eer voor toe te brengen. O dat kon ik niet zwijgen, dat moest ik tegen dat arme volk van God vertellen in die hoop dat God er de eer voor mocht krijgen; Gods eer is mijn eer dat kan ik betuigen, onder al het gebrek dat mij aankleeft.

O die weg die God met mij gehouden heeft die kan ik nooit vermelden, daar is mijn vermogen te klein toe, ja mijn geliefde medereizigers dit kan ik betuigen, onder al mijn ontrouw heb ik God nooit ontrouw bevonden; hoe smartelijk mijn weg ook was voor vlees en bloed toch een zalige en aanbiddelijke weg, om dagelijks als een behoeftige uit de hand van God het goede te genieten, o dat is alles, niets te hebben en alles te bezitten een wonderspreuk voor de wereld.

Eens op 's Heeren dag in de vroege morgenstond, ontwaakte ik met de Heere, en gevoelde wat van Maria's gestalte om de Heere Jezus met mijn hart te zoeken en begaf mij daartoe in het eenzame op mijn knieën; en mocht zo ik meende met mijn schuld en zonden voor de Heere komen en daar die verdoemelijke aard welken ik nog in mij bevond, aanklagen. Ik werd door de Goddelijken Geest ingeleid, wie ik van nature was, maar dat God in de nooit begonnen eeuwigheid in liefde op mij had neergezien, en dat ik om die oorzaak een betrekking op God gekregen had, en ook op al het volk van God, het was of ik met een hele schare voor de troon was, en als verrukt in mijzelf, o dat

wegzinken in God, o die zaligheid en dat inleiden in al die wegen, welke God met mij gehouden had tot hiertoe, en dat met zo'n sterk vertrouwen op God dat Hij het wel verder zal maken, en met het hart te zeggen: *de Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken*. Dit duurde tot Maandagmiddag, toen kwam een zware last op mijn hart en dat in een ogenblik des tijds, en werd zo verlegen dat ik uitriep: *och lieve Heere wat zal dit zijn, zal mij wat bitters overkomen, of is het van mijn zondig hart, dat oude dier, en die vijand van buiten*. Maar ik moest al weer uit de diepte van mijn ellende en blindheid roepen tot de Heere om licht en genade; och de Heere mocht het mij toch openbaren. Toen kwamen deze woorden met kracht op mijn hart: "Doch gij o mijn ziel zwijg Gode want van Hem is mijn verwachting."

Hier eindigen de aantekeningen van de schrijver. Na nog enkele jaren in deze woestijn te hebben gezwoven is hij op een aardse sabbatdag de hemelse sabbat ingegaan, zijnde 2 Maart om daar naar de begeerte zijner ziel zijn getrouwe Verbondsgond zonder zonde eeuwig te verheerlijken.